

KNMP-monitor zorgmijding

2023

Colofon

KNMP

Den Haag, december 2023

Verantwoording:

Op 6 november 2023 hebben openbaar apothekers een online enquête ontvangen. Tot 15 november hebben 370 apothekers gereageerd.

KNMP-monitor zorgmijding 2023

Dat in ons land toegankelijke zorg niet langer vanzelfsprekend is, blijkt uit diverse recente publicaties. Zo constateerde het EenVandaag Opiniepanel¹ onlangs dat één op de vier mensen het afgelopen jaar zorg heeft gemeden wegens kosten. Cijfers van de Patiëntenfederatie Nederland² schetsen een vergelijkbaar beeld. Ruim 1 op de 5 mensen uit het Zorgpanel van de Patiëntenfederatie Nederland heeft in 2022 zorg gemeden of uitgesteld. Deze mensen kunnen het simpelweg niet betalen.

Ook de apothekersorganisatie KNMP monitort de ontwikkelingen rondom zorgmijding en therapietrouw. Daarom heeft de KNMP haar leden gevraagd om vanuit de dagelijkse apotheekpraktijk hun beeld en ervaringen te delen.

Zorgmijding, verminderd geneesmiddelgebruik en de vergroting van sociaaleconomische gezondheidsverschillen, zijn zaken waar de KNMP en apothekers in het land zich zorgen over maken. In de apotheekpraktijk zijn zorgmijding en verminderd geneesmiddelgebruik direct te signaleren. Als meest laagdrempelige zorgverlener heeft de apotheker hier een goed beeld van. Die beelden en ontwikkelingen monitort de KNMP.

De stapelende zorgkosten en de complexiteit van eigen betalingen zijn voor apothekers en de KNMP al langer een bron van zorg. Om dieper inzicht te krijgen in de huidige situatie, is onderzoek uitgevoerd via een online enquête. Deze is uitgezet onder openbaar apothekers. Gevraagd is onder meer naar de mate en wijze van zorgmijding en met welke reden patiënten hun medicatie niet komen ophalen in de apotheek. 370 apothekers hebben hierop gereageerd. Een eerdere monitor voerde de KNMP uit in 2019.³

1) <https://eenvandaag.avrotros.nl/panels/opiniepanel/alle-uitslagen/item/ruim-een-kwart-mijdt-zorg-vanwege-verplicht-eigen-risico/>

2) <https://www.patiëntenfederatie.nl/actueel/nieuws/onderzoek-patiëntenfederatie-1-op-de-5-patiënten-mijdt-zorg-door-kosten>

3) [Link naar KNMP-monitor 2019](#)

Samenvatting resultaten enquête

Uit de KNMP-monitor Zorgmijding 2023 blijkt dat bij bijna alle respondenten sprake is van zorgmijding. 46% van de apothekers geeft aan dat zij in de afgelopen 12 maanden dagelijks ervaren dat patiënten zorg mijden. Bij bijna 42% van de respondenten komt dit wekelijks voor. Dit betekent dat bij 88% van de apothekers er dus minimaal wekelijks sprake is van zorgmijding. Dat is een stijging van 15% ten opzichte van 2019.

De kosten zijn een zeer belangrijk aspect om geneesmiddelen niet, of op een andere wijze dan voorgeschreven, te gebruiken. Zo geeft bijna 86% van de respondenten aan dat patiënten hun medicatie niet komen ophalen vanwege de te hoge kosten, doordat het middel uit het pakket is.

66% van respondenten geeft aan dat, in de afgelopen 12 maanden, het aantal niet afgehaalde geneesmiddelen, is gestegen. Tegelijkertijd geeft 29% van de respondenten aan dat dit aantal in de afgelopen 12 maanden gelijk is gebleven. Er zijn diverse redenen waarom patiënten hun medicatie niet ophalen. Een van de meest genoemde redenen zijn de kosten. Dit gaat bijvoorbeeld om het eigen risico, het niet in het basispakket zitten van een middel, of een eigen bijdrage. Ten opzichte van 2019 zijn in 2023 de kosten vaker een voorkomende reden voor patiënten om hun geneesmiddelen niet op te halen.

Zorgmijding komt het vaakst voor bij de geneesmiddelen als maagzuurremmers (PPI's), vitamine D en calcium. Deze laatste twee middelen worden sinds 1 januari 2023 niet meer vergoed. PPI's beschermen tegen maagschade bij een groep patiënten die maximaal twee weken NSAID's (pijnstillers) moeten gebruiken. Het niet gebruiken van een PPI kan zorgen voor maagschade, mogelijk leidend tot een ziekenhuisopname. Vitamine D en calcium is voor een grote groep patiënten nodig om de botconditie op peil te houden.

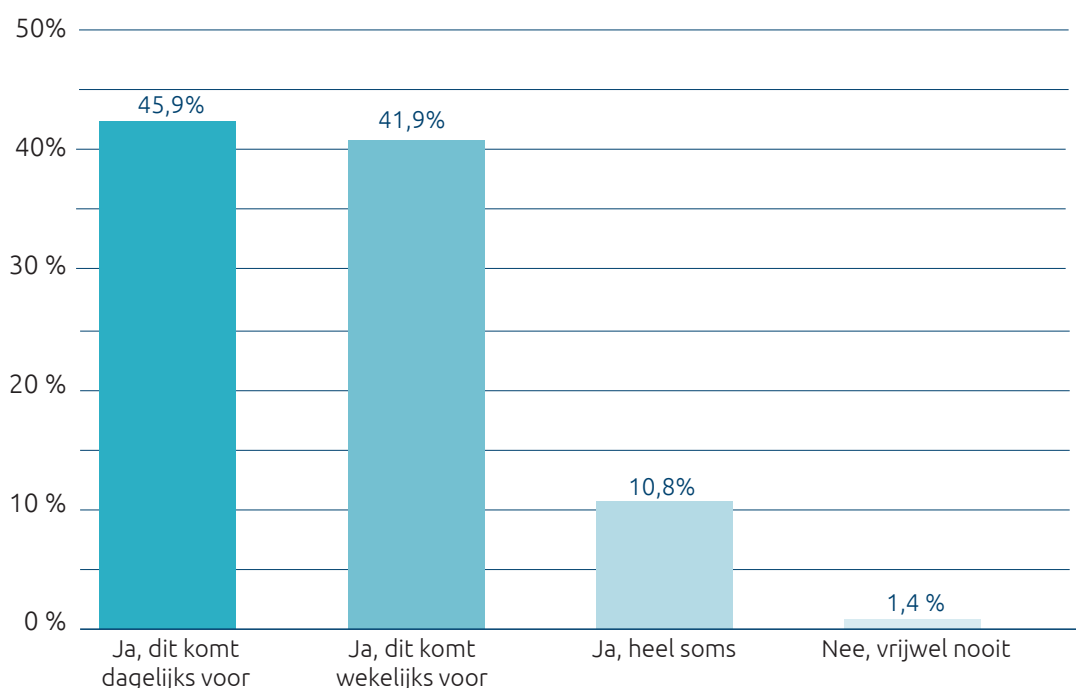
Op de vraag of apothekers merkbare gevolgen van de pakketuitstroom⁴ (bijvoorbeeld vitamine D) per 1 januari 2023 terugzien in de apotheek, geeft 58% van de respondenten aan dat zij zien dat patiënten stoppen met uitgestroomde middelen. Dit zijn geneesmiddelen die niet meer via het basispakket worden vergoed. Bijna 35% van de respondenten geeft aan dat patiënten uitwijken naar buiten de apotheek en uit het zicht raken van de apotheker. Dat is onwenselijk vanwege de gevolgen voor de medicatiebewaking door de apotheker en de gezondheidsgevolgen voor de patiënt.

4) <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/geneesmiddelen/vraag-en-antwoord/wordt-vitamine-d-vergoed-door-mijn-zorgverzekering>

Resultaten KNMP-monitor zorgmijding

Wekelijks of dagelijks ervaren apothekers dat er sprake is van zorgmijding in de apotheek in de afgelopen 12 maanden. Dat geeft 88% van de apothekers aan (grafiek 1). Dit is een stijging van 15% ten opzichte van 2019⁵. In 2019 geeft namelijk 73% van de respondenten aan dat er wekelijks of dagelijks sprake is van zorgmijding in de apotheek. Bijna 67% ziet in de afgelopen 12 maanden een toename van het aantal geneesmiddelen dat niet is afgehaald.

Grafiek 1. Sprake van zorgmijding in de apotheek in de afgelopen 12 maanden

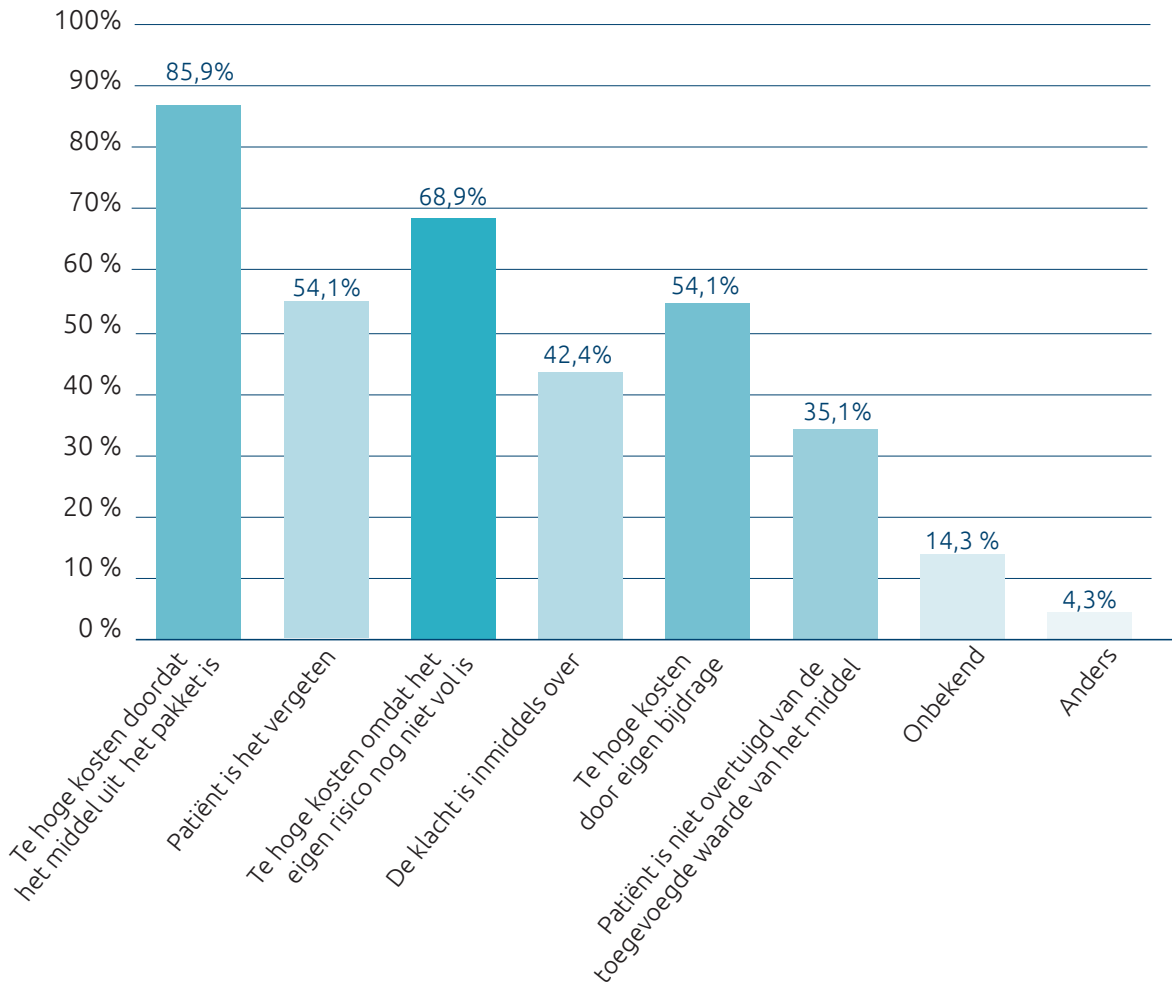
5) [Link naar KNMP-monitor 2019](#)

Er zijn diverse redenen waarom patiënten hun medicatie niet ophalen. Vaak nemen apothekers dan contact op met de patiënt. Op de vraag waarom patiënten hun medicatie niet ophalen geeft bijna 86% van de respondenten aan dat dit komt door de hoge kosten omdat het middel uit het pakket is (grafiek 2). Kosten worden vaak genoemd als reden. Dit gaat, naast het niet in het basispakket zitten van een geneesmiddel, bijvoorbeeld om het eigen risico of een eigen bijdrage. Minder vaak wordt als reden genoemd dat de patiënt geen reden ziet om het geneesmiddel te gaan gebruiken. Ten opzichte van 2019⁶ blijkt dat in 2023 de kosten vaker een reden is voor patiënten om hun geneesmiddelen niet op te halen. Daar is sprake van een stijging van bijna 10%.

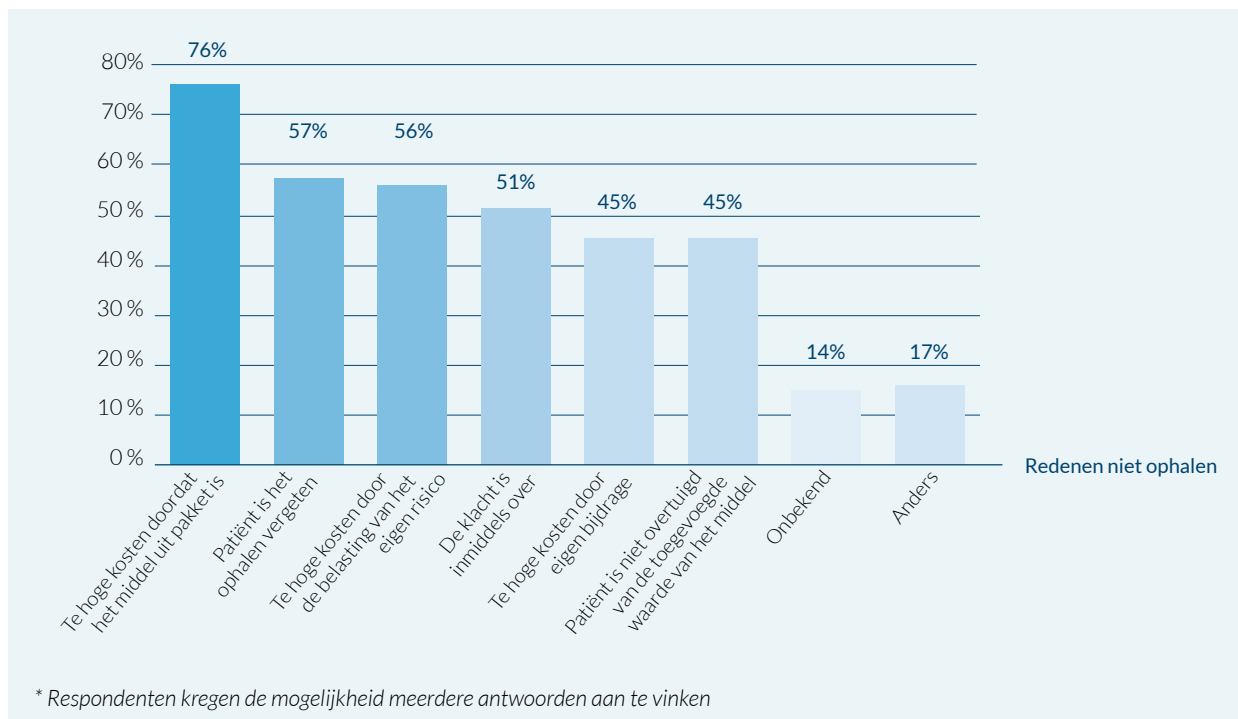
6) [Link naar KNMP-monitor 2019](#)

Grafiek 2. Redenen waarom patiënten hun medicatie niet ophalen*

*Respondenten kregen de mogelijkheid meerdere antwoorden aan te vinken.

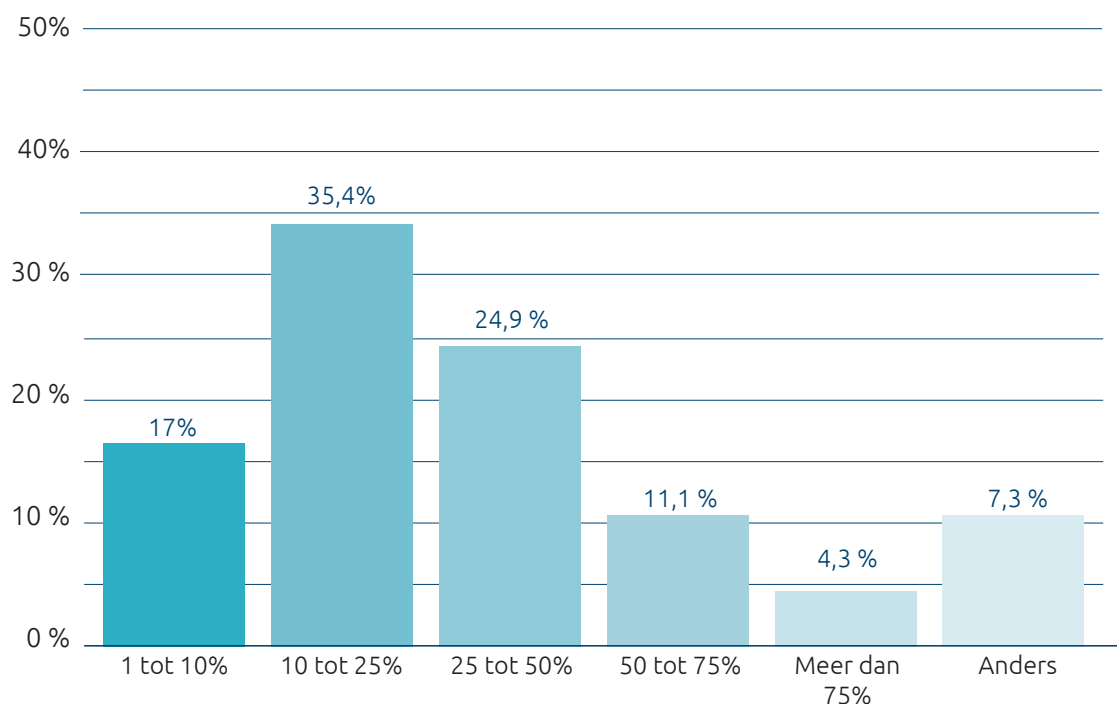
Ter vergelijking, zie hieronder de grafiek met redenen in 2019.

Zorgmijding komt het vaakst voor bij geneesmiddelen als maagzuurremmers (PPI's), vitamine D en calcium. Deze laatste twee middelen worden sinds 1 januari 2023 niet meer vergoed. PPI's beschermen tegen maagschade bij een groep patiënten die maximaal twee weken NSAID's (pijnstillers) moeten gebruiken. Niet gebruiken van een PPI kan zorgen voor maagschade, mogelijk leidend tot een ziekenhuisopname. Vitamine D en calcium is voor een grote groep patiënten nodig om de botconditie op peil te houden.

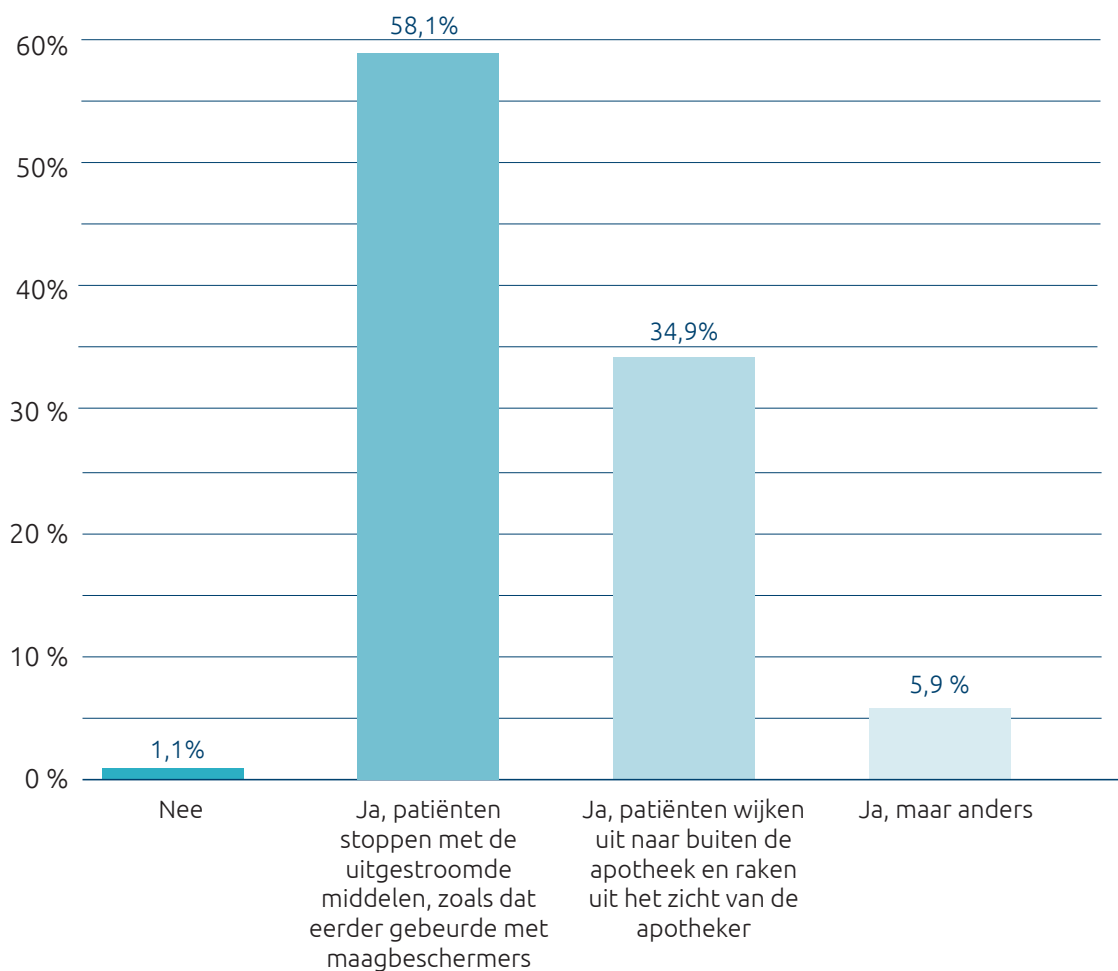
Veel apothekers nemen contact met de patiënt op wanneer de medicatie niet is opgehaald (grafiek 3). Bij 77% van de respondenten komt tussen de 10 en 50% van de patiënten de medicatie, na contact met de apotheker, alsnog ophalen. Ruim 10% van de apothekers geeft aan dat tussen de 50 en 75% van de patiënten de medicatie, na contact met de apotheker, alsnog komt ophalen. In vergelijking met 2019 blijft het effect nagenoeg gelijk. In 2019 gaf namelijk 80% van de respondenten aan dat tussen de 10 en 50% van de patiënten de medicatie, na contact met de apotheker, alsnog komt ophalen. Bij 15% van de respondenten komt tussen de 50 en 75% van de patiënten de medicatie, na contact met de apotheker, alsnog ophalen.

Grafiek 3. Deel patiënten dat geneesmiddelen alsnog komt ophalen na herinnering van apotheker.

Patiënten stoppen met de uitgestroomde middelen, zo geeft 58% van de apothekers aan (grafiek 4). Ook ziet bijna 35% van de apothekers dat patiënten uitwijken naar buiten de apotheek en uit het zicht raken van de apotheker.

Grafiek 4. Merkbare gevolgen in de apotheek van de pakketuitstroom (bijvoorbeeld vitamine D) per 1 januari 2023

KNMP
Alexanderstraat 11
2514 JL Den Haag
070 373 73 73
communicatie@knmp.nl
www.knmp.nl